

Рад обавештајног органа у процесу доношења одлуке Здружене оперативне команде

УДК: 355.401/.404.51 : [005.591.45 : 355.133.4

*Борислав Миладиновић, пуковник**

Реализацију функција обавештајног обезбеђења спроводе обавештајни органи као управно-планерска структура и прикупљачки органи и јединице као извршни апарат. У Здруженој оперативној команди то је Одељење за обавештајно-извиђачке послове ЈС-2, које планира и усмерава обавештајно-извиђачку активност, док су извршни органи извиђачке јединице видовских компоненти које су планиране за евентуалне војне операције здружених снага. Циљ овог стручног рада јесте приказ места, улоге и задатака обавештајног органа ЗОК-а у процесу оперативног планирања и његовог доприноса процесу планирања, као и представљању процедуре рада по свим фазама оперативног планирања на оперативном нивоу одлучивања. Аутор истиче суштину и садржај рада обавештајног органа ЗОК-а у процесу одлучивања. Рад обавештајног органа ЗОК-а у процесу доношења одлуке одвија се путем здружене обавештајне припреме бојишта, избора објеката дејства (процес одређивања циљева) и управљања прикупљањем података. Сви ови процеси изводе се у узајамној вези са низом заједничких активности и једни друге потпомажу одређеним процесима и садржајима.

Кључне речи: обавештајна делатност, Здружена оперативна команда, Одељење ЈС-2, структура, обавештајни циклус.

Увод

Обезбеђења Војске Србије, која представљају битан садржај војне делатности у миру и рату, омогућавају стварање потребних услова за функционисање команди, јединица и установа за извршавање мисија и задатака који се остварују у различитим операцијама. У складу са циљем који треба постићи, и уз сагласност са борбеним, временским и просторним условима, обезбеђење се планира, организује и изводи на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу, и то правовремено, непрекидно и потпуно.

Једно од обезбеђења јесте и обавештајно обезбеђење. Може се дефинисати као војна делатност која се планира, организује и изводи ради прикупљања, обраде и коришћења обавештајних података о стању

* Аутор је запослен у Генералштабу Војске Републике Србије.

безбедности у окружењу, стању и намерама противника, простору ангажовања снага и времену. Реализацију функција обавештајног обезбеђења спроводе обавештајни органи као управно-планерска структура и прикупљачки органи и јединице као извршни апарат. У Здруженој оперативној команди то је Одељење за обавештајно-извиђачке послове ЈС-2, које планира и усмерава обавештајно-извиђачку активност, док су извршни органи – извиђачке јединице видовских компоненти које су планиране за евентуалне војне операције здружених снага.

Рад обавештајног органа ЗОК-а у процесу доношења одлуке одвија се кроз неколико активности, које заједно чине укупан процес, допринос и потпору команданту за правилно схватање ситуације и разумевање противника и сопствених снага и могућности у предстојећој операцији. Те активности су: здружена обавештајна припрема бојишта, избор објеката дејства (процес одређивање циљева) и управљање прикупљањем података. Сви ови процеси изводе се у узајамној вези са низом заједничких активности и једни друге потпомажу одређеним процесима и садржајима.

Циљ рада је приказ места, улоге и задатака обавештајног органа ЗОК-а у процесу оперативног планирања и његовог доприноса процесу планирања, као и представљању процедуре рада по свим фазама оперативног планирања на оперативном нивоу одлучивања. Предмет рада истиче суштину и садржај рада обавештајног органа ЗОК-а у процесу одлучивања.

Обавештајна делатност у Здруженој оперативној команди

Обавештајни феномен, у најширем смислу, представља обавештајна делатност и институције које је спроводе. Поједини аутори различито тумаче генезу обавештајног феномена, а посебно појаву обавештајне делатности.

Обавештајна делатност је, по једном схватању, одувек постојала, односно стара је колико и човечанство. Иманентна је људском друштву, било да се поистовећује са личним информисањем, или се схвата као природно својство човека, тј. урођени инстинкт. Сличан полазни основ имају и заступници „теолошког“ прилаза у разматрању обавештајне делатности, будући да је сматрају резултатом божје воље.

Из историјског развоја уочава се да је обавештајна делатност имала значајну улогу у друштвеном развоју. Због тога је често била предмет изучавања научних кругова и оних структура које су вршиле контролу друштвених послова унутар појединих друштвених субјективитета. Многи историчари, филозофи, политичари и бивши обавештајци – практичари покушали су да објасне порекло, еволуцију и институционализацију обавештајне делатности, али је резултат њиховог

напора, углавном, био скроман, првенствено зато што обавештајну делатност од њеног настанка одликује тајност.¹

Научна и стручна литература не садржи јединствену дефиницију обавештајне делатности. Дефинисање појма обавештајне делатности треба да претходи дефинисању појма обавештајне службе.

У Доктрини за обавештајну подршку здружених операција САД, ЈР 2-0 (Joint publication) каже се: „Улога обавештајне делатности у доба мира је да обезбеди национално руководство са потребним информацијама да би се реализовали национални циљеви и објекти, док обезбеђују војно руководство са потребним информацијама да би се извршиле мисије и применила стратегија националне безбедности. За време рата, обавештајна служба тежи да идентификује могућности и центре гравитације противника, пројектује вероватне токове акције и помаже у планирању употребе сопствених снага. За време војних операција пре рата, обавештајна делатност обезбеђује процене које помажу команданту да одлучи које снаге да распореди; када, како и где да их распореди; и како да их употреби на начин који извршава мисију са најмањим могућим људским и политичким губицима“.

У нашој литератури се наводи: „Обавештајна делатност је специфична друштвена делатност усмерена према спољашњим и унутрашњим противницима, тј. актуелним или потенцијалним противницима одређене државе или другог одговарајућег ентитета, односно друштвене групе, чији су предмети интересовања првенствено најсуптилније и најбоље чуване тајне страних држава и других друштвених субјеката, а која се предузима с циљем остваривања виталних интереса државе, односно друге друштвене групе. Циљ обавештајне делатности је долажење до тајних информација, значајних за очување постојећег поретка власти или за његову заштиту, односно за остваривање стратешких интереса одређене државе или другог ентитета“.²

Обавештајну делатност обављају обавештајне службе, али не искључиво, већ то могу бити и други друштвени субјекти.

Обавештајна служба је специјализована организација и релативно самостална институција државног апарата, овлашћена да тајним и другим средствима и методама прибавља податке о другим државама и могућим унутрашњим противницима сопствене државе и извршава друге задатке, те да тајним и другим делатностима доприноси успеху политике своје земље.

¹ Др М. Милошевић, *Појам и одлике савремене обавештајне службе, Војни информатор*, 5 и 6/2003, НИЦ „Војска“ Београд, стр. 81–82, и даље о пореклу и еволуцији обавештајне службе опширније треба видети: Др М. Милошевић, *Систем државне безбедности*, Београд, Полицијска академија, 2001, стр. 15–21.

² Др М. Милошевић, *Појам и одлике савремене обавештајне службе, Војни информатор*, 5 и 6/2003, НИЦ „Војска“, Београд, стр. 82–88, и даље о пореклу и еволуцији обавештајне службе опширније треба видети: Др М. Милошевић, *Систем државне безбедности*, Београд, Полицијска академија, 2001, стр. 21–25.

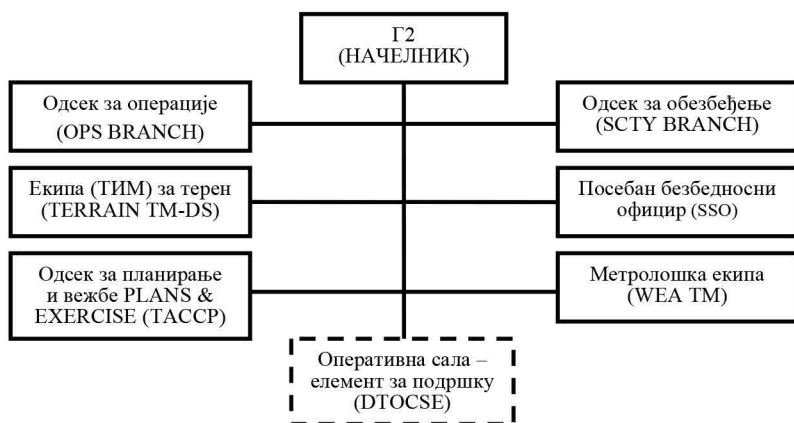
Према једној од дефиниција: „Обавештајна служба је организована активност или организација – установа која, по захтеву водећих политичких снага, прикупља, процењује и представља водећим политичким структурама класе или државе, одређене податке о противнику, штити сопствене интересе од противника и ангажује се на другим активностима којима се доприноси остварењу одређених политичких циљева“.

Чини се да је правилнији став аутора који дефинишу обавештајну службу само као организацију која је намењена за остваривање обавештајне делатности, чиме је избегнуто поистовешћавање појмова обавештајне службе и обавештајне делатности. По њиховом тумачењу: „Обавештајна служба је специјализована организација државног апарата, која специфичним методама и средствима спроводи обавештајне, безбедносне, субверзивне и друге активности с циљем заштите унутрашње и спољне безбедности и остваривања стратешких циљева сопствене државе, те заштите интереса саме те службе“.³

Не може да се замисли ни једна организацијска целина било које војске која је намењена за функцију командовања, а да у свом саставу нема елеменат који се бави обавештајном делатношћу, јер то је делатност која обезбеђује команданту и штабу такве информације и сазнања којима се најбитније утиче на доношење одлуке за реаговање сопствених снага на опасност.

Пример ОФС обавештајног органа НАТО оперативног нивоа послужиће као референца за сагледавање стања организације, задатака и функције Одељења (за обавештајно-извиђачке послове), ЈС-2 у ЗОК.

Шема 1

Начелна шема организацијско-формацијске структуре обавештајног органа НАТО (Intelligence Staff organization) на оперативном нивоу.

³ Исто.

Не постоји стандардна организација органа за обавештајне послове Г2 у свим земљама чланицама НАТО. Структура секције за обавештајне послове Г2 такође је промењива и у ОС одређене земље, а њена структура зависи од: задатка који јединица извршава, природе циља који се жели постићи и додељених ресурса за конкретан задатак.

Организација, задаци и функције Одељења ЈС-2

Одељење (за обавештајно-извиђачке послове) ЈС-2 намењено је за планирање, организовање, руковођење и контролу обавештајно-извиђачких послова. Саставни је део обавештајно-безбедносног система ВС. Извршава задатке, као што су: планирање, организовање, руковођење и контрола процеса прикупљања, обраде и дистрибуције обавештајних података у команди; процене војно-оперативне ситуације; сарадња са сродним органима и службама обавештајно-безбедносног система у зони операције и одговорности; контрола рада обавештајних органа команди и јединица; непрекидно прикупљање, обрада и достављање података корисницима који су значајни за одбрану земље у зони одговорности; израда анализа, процена и информација значајних за безбедност команди и јединица у зони одговорности; организација обавештајне и информативне делатности на прикупљању, обради и коришћењу обавештајних података о страним ОС и другим структурама које могу испољити утицај на безбедност у зонама операције; надлежност за функционисање обавештајног циклуса на интервидовском нивоу и координацију извиђачких активности командних компоненти; реализација штабних специфичних задатака и обавеза у процесу оперативног планирања и извођења операција.

У складу са задацима одељења дефинисана је одговорност, као и активности свих припадника, које спроводе на свом формацијском месту у реализацији задатака и остварењу циљева постављених пред одељењем као функционалне организацијске целине ЗОК-а задужене за обавештајно-извиђачку функцију. Одељењу (за обавештајно извиђачке послове) ЈС-2 дефинисана је одговорност за управно-извршне послове и извршава следеће задатке:

- реализује функције обавештајног обезбеђења и обавештајне припреме бојишта у зони обавештајне одговорности;

- врши процену обавештајне ситуације, са тежиштем на процени могућег броја објеката које треба извиђати и пратити, на основу којих процењује могућности за ангажовање обавештајно-извиђачких органа;

– процењује потенцијалног агресора – сагледава доктрину, концепцију, начела употребе, опремљеност, оспособљеност и б/г ОС страних земаља;

– обавља војногеографску процену земљишта;

– непосредно сарађује на задацима обавештајног обезбеђења са сродним службама и увезује у јединствен систем ООб сва родовска и видовска извиђања;

– успоставља сарадњу са обавештајно-оперативним органима и размену обавештајних података са обавештајним органима оперативних састава: команде КоВ, ВиПВО као и сарадњу са МУП-ом, БИА и другим субјектима у зони одговорности;

– носилац је задатака обезбеђења геотопографског материјала и електронских карата за потребе команде;

– учествује у процесу планирања свих врста операција;

– припрема и израђује системска документа команде у складу са обавештајно-извиђачком функцијом.

Одељење (за обавештајно-извиђачке послове) јесте носилац обавештајно-извиђачке функције, која извиђачким активностима штаба подразумева прикупљање правовремених, прецизних и релевантних информација, у складу са оперативним потребама команданта ЗОК-а и обавештајну припрему бојишта, у датој здруженој оперативној зони.

Оваквом организацијом и бројем људи Одељење може да извршава део планираних задатака ради припреме и стварања неопходних материјалних, информатичких и просторних услова за функционисање обавештајног обезбеђења и планирање у операцијама. Такође, мора да разради више варијанти организације Одељења за обавештајну подршку команданта ЗОК-а у процесу доношења одлука и планирања операција различитог значаја. Разрада потреба мора да буде реална и да одговара могућностима Управе за обавештајно-извиђачке послове (Ј-2) ГШ ВС.

Начелно, у процесу доношења одлуке организација одељења требало би да има неколико целина (одсека/реферата), и то за: планирање обавештајне делатности; анализу и употребу података; безбедност (општа, војнополицијски послови, контраобавештајна заштита и противтероризам); картографију и метеорологију и подршку. Успостављање организације одељења представља веома важан корак и мора да се достигне пре почетка планирања или у његовој најранијој фази. Наиме, по сазнању за почетак процеса доношења одлуке одмах се приступа анализи обавештајних потреба за предстојећи задатак планирања. Те потребе исказују се кроз потребе за обавештајним кадром, техничким средствима за рад и пренос информација (дистрибуција обавештајних података) и недостатака у обавештајним подацима за задатак. У суштини, мора се створити таква обавештајна целина (ћелија) која ће бити у стању да одговори обавештајним захтевима команданта у процесу одлучивања.

Доктринарно, „Обавештајно обезбеђење“ се дефинише као: „војна делатност која се планира, организује и изводи ради прикупљања, обраде и коришћења обавештајних података о стању безбедности у окружењу, стању и намерама противника, простору ангажовања снага и времену“.

Обавештајно обезбеђење се, у складу са наведеном дефиницијом, третира као: (1) део система безбедности Републике Србије, а посебно Војске у условима вођења оружане борбе, на целокупном простору, у свим врстама и облицима угрожавања независности, суверенитета и територије; и (2) делатност – скуп мера, поступака и дејстава свих команди и јединица Војске усмерених на правовремено прикупљање, обраду и коришћење обавештајних података⁴ о противнику, простору борбених дејстава и временским приликама.

Основни циљ обавештајног обезбеђења јесте: спречавање изненађења, обезбеђење доношења правовремених и реалних одлука и омогућавање ефикасног руковођења и командовања јединицама Војске на свим нивоима. Обавештајно обезбеђење можемо разматрати као⁵: основно, које садржи изучавање архивског материјала и база података (као што су књига формација страних ОС, информације, обавештајни билтени, Интернет, јавне и тајне публикације, итд) и текуће (актуелно), које обухвата актуелне материјале о тренутним догађајима – који се мењају (време промена у будућности све више ће се скраћивати).

Обавештајни рад подразумева непрекидан процес организацијске целине за обавештајне послове на обезбеђењу обавештајне подршке команданту у процесу одлучивања. Садржај структуре обавештајног рада у ЗОК-у може се објаснити кроз обавештајни циклус, који подразумева све фазе обавештајног рада ради обезбеђења обавештајне подршке команданта ЗОК-а.

Значај овог процеса апострофирао је и војни теоретичар Клаузевиц, који је га је називао „процес интеракције“. Анализа резултата „процеса интеракције“ захтева да обавештајни официр зна које су наше планиране будуће акције и онда да истовремено прогнозира следеће факторе: вероватноћу да противник детектује нашу акцију; како ће противник протумачити нашу акцију; будуће могућности противника; и коначно, како ће противник највероватније да реагује. Дугорочна пројекција намере противника посебно је тешка зато што, у време када

⁴ Податак је одређени скуп симбола (бројчани, словни, графички) којима се изражава неко значење; обавештајни податак је свака информација – ново сазнање под чим је се утицајем мења или употпуњава обим познавања противника, простора б/д и временских прилика.

⁵ Подела према аутору.

је обавештајно особље упитано да то одреди, противници можда још увек нису формирали своју намеру, можда су у процесу промене своје намере, или још увек нису предузели никакву акцију која се може открити, а која би обезбедила индикаторе њихових будућих планова.

Обавештајно обезбеђење представља непрекидан процес којим командант добија процену противника, његову највероватнију тактику, борбене могућности и вероватне намере. На основу тога може да се изабере једна од варијанти ангажовања, смањи ризик и повећа могућност успешног извођења операција. Процене никада не могу гарантовати потпуну тачност, али обезбеђују доношење оптималне одлуке.

Обавештајно обезбеђење остварује своју функцију кроз обавештајни циклус, који представља поједностављен концептуални модел извођења обавештајних операција и чини низ активности којима се информације прибављају, групишу и обрађују у обавештајне податке, чиме постају доступне корисницима. Да би се добили неопходни обавештајни подаци, потребно је спровести одређен низ радњи. Процес којим се разни подаци и информације претварају у обавештајне податке и чине доступним назива се обавештајним циклусом. Он представља оквир где се одвијају четири етапе које кулминирају дистрибуцијом обрађених обавештајних података. Свака од етапа мора бити у складу са процесом доношења одлуке и оперативним захтевима, како би се остварио позитиван утицај на коначан исход операције. Разматрањем циклуса олакшава се разумевање обавештајног обезбеђења. Међутим, процес обавештајног обезбеђења не мора увек проћи кроз све етапе циклуса, а између њих не постоје чврсте границе (долази до преклапања). Обавештајни циклус, по НАТО методологији, одвија се у четири етапе или корака: усмеравање (*Direction*), прикупљање (*Collection*), обрада (*Processing*) и дистрибуција (*Dissemination*).

По америчкој здруженој обавештајној доктрини (*Joint doctrine for intelligence support to operations, JP 2-0*) обавештајни циклус подељен је на шест корака: планирање и усмеравање (*Planning and Direction*), прикупљање (*Collection*), обрада и експлоатација (*Processing and Exploitation*), анализа и интерпретација (*Production*), дистрибуција (*Dissemination and Integration*) и евалуација (*Evaluation*). Без обзира на број етапа, које одређује усвојена методологија, обавештајни циклуси заснивају се на истим принципима обавештајног обезбеђења. У нашим разматрањима треба се усмерити на поделу од четири етапе, по стандардима НАТО-а.

Усмеравање је прва етапа обавештајног циклуса, а састоји се од одређивања обавештајних захтева, планирања прикупљања обавештајних података и издавања наређења и захтева за обавештајним подацима.

Усмеравање може бити од стране команданта према JC-2 ЗОК-у и од стране обавештајног органа ЗОК-а према J-2 и ВОА и јединицама (системима за прикупљање обавештајних података). У овој етапи формира се план прикупљања обавештајних података (*Collection Plan*), који се израђује на основу командантових захтева за критич-

ним информацијама,⁶ захтева за приоритетним обавештајним подацима⁷ и захтева за информацијама⁸ и индикаторима.⁹

Етапа се завршава израдом својеврсног концепта прикупљања и координације – *Collection Coordination and Intelligence Requirements Management* – CCIRM. Састоји се од координације прикупљања обавештајних података и управљања (менаџмента) обавештајним захтевима који проистичу из појединих операција. Управљање прикупљањем је у надлежности JC-2 ЗОК-а, док је координација прикупљања углавном активност видовских компоненти у операцији, у складу са механизмом управљања ЗОК-а.

Прикупљање обавештајних података представља другу етапу обавештајног циклуса. То је „експлоатација“ обавештајних извора од стране обавештајних агенција (система за прикупљање обавештајних података) и испорука добијених информација одговарајућим јединицама (органима) које их обрађују. Процес прикупљања састоји се од: коришћења (експлоатације) извора обавештајних података од стране јединица (система) за прикупљање података, правовремене испоруке прикупљених података и спровођења контроле да је прикупљен податак – онај који се тражи.

Обрада података представља део обавештајног циклуса, где се информације и подаци прикупљени у складу са захтевима обрађују и преводе у обрађене обавештајне податке.¹⁰ Образу чини низ активности које, иако постављене једна за другом, могу да се одвијају упоредно. Може се дефинисати као „производња“ обавештајних података путем сређивања, евалуације, анализе, синтезе и интерпретације добијених података.

Дистрибуција подразумева правовремену предају обавештајних података, у одговарајућој форми и доступним средствима, свима којима је потребна. Обавештајни подаци могу бити дистрибуирани у четири форме: усмено, писмено, графички и као електронски податак. Дистрибуција података у електронској форми је у великом порасту. Тако се уклања потреба за писањем и добијање података се остварује у времену доста блиском реалном. За то је неопходан поуздан систем комуникација, који мора да обезбеди све оперативне аспекте обавештајног циклуса и да задовољи одређене факторе: брзину – пожељно је да дистрибуција буде што ближа реалном времену; криптозаштиту – када је електронска дешава се у скоро реалном времену; таласни опсег – њего-

⁶ *Commander's Critical Information Requirements* – CCIR.

⁷ *Priority Intelligence Requirements* – PIR.

⁸ PIR се састоји од више захтева за појединачним информацијама.

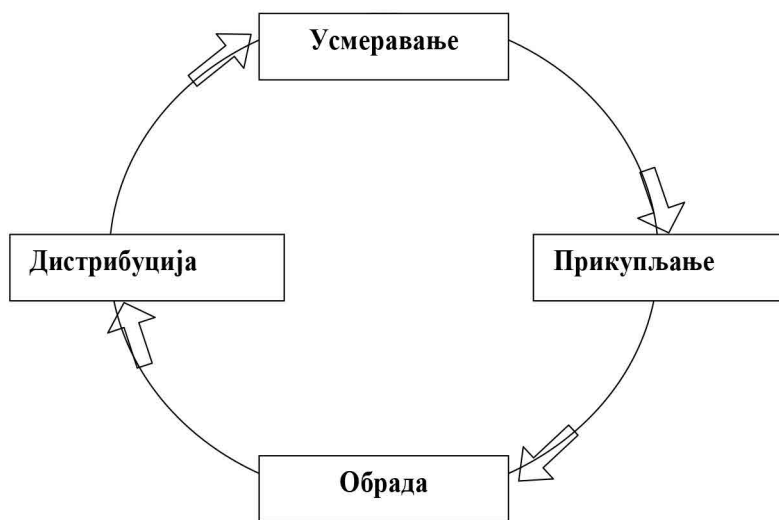
⁹ Одређивањем индикатора издају се прецизни задаци јединицама и системима за прикупљање података, на основу којих се добијају појединачне информације.

¹⁰ Обавештајни податак је сваки податак који доприноси познавању оружаних снага противника, простора борбених дејстава и временских прилика. Може бити обрађен и необрађен (изворан).

ва ширина условиће брзину дистрибуције, и језик – када се врши разме-на између савезника пожељно је да се пренос остварује преко официра за везу, како би се спречило погрешно разумевање података.

Рад обавештајног органа у процесу доношења одлуке не захтева детаљнију анализу циклуса, већ све активности усмерава на 1. фазу циклуса у којој се реализује здружена обавештајна припрема бојишта, а односи се и на 2. фазу – прикупљање, која ће највећим делом бити употпуњавана менаџментом – управљањем прикупљања података који ће се у процесу планирања реализовати и исказати неопходне потребе за прикупљањем података за потребе предстојеће операције. Свакако да производи осталих фаза циклуса представљају средства за обавештајни процес и знатно доприносе процесу одлучивања.

Шема 2

Обавештајни циклус

Суштина рада обавештајног органа операционализује се кроз кључне *обавештајне функције*. Оне представљају компатибилне целине испуњене спектром обавештајних активности груписаних по сродним и сличним карактеристикама и унутрашњим везама које чине функцију засебном целином. Кључне функције су међусобно зависне и одликују се развијеним низом унутрашњих и спољних веза и односа којима једна другу дограђују и експлоатишу. Обавештајна делатност у ЗОК-у реализује се путем неколико кључних функција. То су:

– индикација и упозорење – представља идентификацију низа активности противника који појединачно или у целини указују на предстојећи курс акције и намере противника у достизању крајње жељеног стања. Откривањем индикатора препознају се намере и циљ про-

тивника и тиме се најзначајније утиче на спречавање изненађења. Функција је посебно значајна у периоду мира и односи се на политичку, социјалну, религиозну и економску сферу друштва потенцијалног противника;

– здружена обавештајна припрема бојишта – представља аналитичко-графичку методологију обавештајне процене противника и борбеног простора и стварање обавештајних производа који помажу команданту да визуелизује борбени простор и донесе рационалну одлуку за употребу сопствених снага у операцији и одговори на курс акције противника у циљу његовог пораза или присиле да одустане од своје намере;

– визуелизација бојишта и недостаци визуелизације. Способност команданта да визуелизује сопствене и противничке снаге у реалном времену у борбеном простору првенствено зависи од обавештајне базе података и њене доступности свим нивоима командовања. Јаснија визуелизација борбеног простора знатно помаже команданту при доношењу исправне и сврсисходне одлуке;

– подршка при избору објеката дејства (Targeting). Обавештајни орган бира, заједно са оперативним органом, важне објекте дејства и у њима циљеве од посебног значаја. На основу тога командант одлучује који су од велике важности и високоисплативи и дефинише видовске компоненте и борбене системе који ће се употребити за дејство по њима;

– процена борбене штете – подразумева процену физичких, функционалних оштећења и оштећења значајних система. То је веома важан процес, јер указује на ефекте примене смртоносног и не-смртоносног оружја према одабраним и важним објектима дејства и директно је у вези са процесом избора објеката дејства (Targeting) и операцијом дејства по изабраним објектима. Обавештајни орган ће овим процесом знатно допринети предвиђању понашања противника у случају неприхватљивих штета у операцији и помоћи у избору додатних начина дејстава одређеним системима за дејство по објектима;

– заштита снага од конвенционалних и неконвенционалних претњи;

– припрема снага – подразумева да се оперативно и обавештајно планирање морају интегрисати у јединствен процес оперативног планирања предстојеће операције. У припреми снага обавештајни орган треба да изврши следеће приоритетне активности: (1) одређивање мисије и задатка обавештајног органа; (2) идентификацију обавештајних захтева које треба подржати; (3) управљање прикупљањем података; (4) управљање обавештајним подацима; (5) управљање ширењем и дистрибуцијом података преко снажне обавештајне архитектуре; (6) сарадња и развој функционалних веза са обавештајним службама војних снага суседних и других земаља које могу утицати на операцију.

У раду неће бити детаљно обрађене све кључне функције. Пажња ће бити усмерена на најзначајније за процес оперативног планирања, а то су: здружена обавештајна припрема бојишта, управљање прикупљањем података и избор објеката дејства (*Targeting*). Свакако да ће нека објашњења о осталим кључним функцијама постојати, али само у мери у којој је довољно да се уочи њихова међузависност.

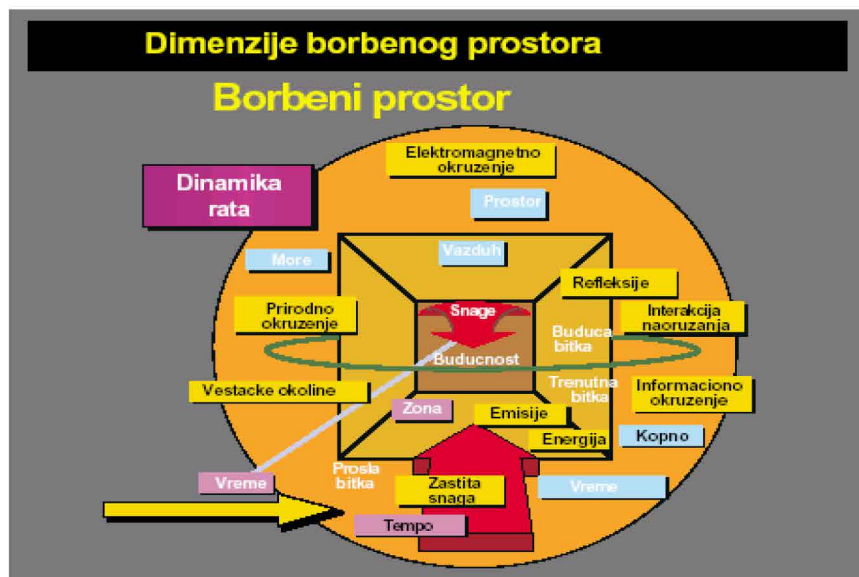
Потреба обавештајне делатности у ЗОК-у

Обавештајна делатност имаће критичну и трајну улогу у подржавању војних операција. Напредовања у компјутерској обради података, прецизном глобалном позиционирању и телекомуникацијама, обезбедиће команди ЗОК-а могућности да одреди тачне локације сопствених и противничких снага, као и да прикупе, обраде и дистрибуирају битне податке на већи број локација. Ове могућности комбиноване су са способношћу да лише или деградирају способност противника да прикупи, обради и у континуитету дистрибуира обавештајне податке, а ЗОК ће обезбедити информациону супериорност. Исто тако, фузија свих извора обавештајних података, заједно са интеграцијом сензора, платформи, командних центара и центара логистичке подршке, дозволиће да се брже изврши већи број оперативних задатака и појачаће свест о борбеном простору као кључној компоненти информационе супериорности.

Познавање противника један је од темеља за успех у планирању, организовању и извођењу свих врста операција. Обавештајни орган ЗОК-а треба да обавести команданта ЗОК-а: шта његови противници или потенцијални противници раде; шта су способни да ураде; и шта могу да ураде у будућности.

Најважнија улога обавештајне делатности јесте асистирање команданту и штабу ЗОК-а у представљању борбеног простора (слика 1), процена могућности и воље противника, идентификовање центара гравитације (*centers of gravity – COGs*) и распознавање вероватне намере противника. Представљање обухвата више од поседовања сазнања о карактеристикама зоне операције. Оно захтева обавештеност о тренутним распоредима и активностима противничких снага у зони извођења операције, као и о тренутним и будућим могућностима противничких снага да делују у свим димензијама борбеног простора, заснованог на детаљној анализи ефеката времена (метеоролошких услова), географским карактеристикама и другим релевантним факторима. Што је најважније, то захтева схватање циљева противника, идентификовање како би противник могао да испуни те циљеве и одређивање готовости противника да постигне те циљеве. Ови фактори представљају критичан допринос могућности команданта ЗОК-а да постигне инфор-

мациону супериорност. Међутим, обавештајна делатност мора да омогући команданту ЗОК-а да зна потенцијал и вероватно будуће стање догађаја пре противника, што му омогућава да предвиди будући ток акције (*course of action – COA*) противника и вероватну шему маневра и да планира детаљне противмере акцијама противника.

Слика 1 – Борбени простор¹¹

Прецизне прогнозе би требале да информишу команданта о пуном подручју акција отворених за противника и да наставе да идентификују које су највероватније акције. Међутим, командант мора, да разуме динамике које се одигравају у прогнозирању будућих догађаја. Он у потпуности мора да управља обавештајним процесом. У том смислу ЈС-2 му помаже и представља основу и потпору која обезбеђује платформу за обавештајни рад и обезбеђује онолико и онаквих обавештајних података колико је неопходно да командант оствари обавештајну предност у односу на противника. То значи да командант у потпуности мора да познаје и схвата обавештајни процес, његове снаге и ограничења која дају обавештајни оквир за његово функционисање. Командант мора да има способност да језгровито ис-

¹¹ *Борбени простор* – окружење, фактори и услови који морају да се разумеју да би се успешно применила борбена сила, заштитиле снаге или завршила мисија. Обухвата ваздушни простор, копно, море, свемир и укључене противничке и пријатељске снаге, распоред, време (метео услови), терен, електромагнетски спектар и информационо окружење у оперативним зонама и зонама интересовања. Доктрина за обавештајну подршку здружених операција – FM 2-0 Intelligence SAD.

каже обавештајне захтеве, пресудне за реализацију своје замисли. Обавештајно обезбеђење је темељ за планирање властитих курсева акција, чиме се смањује ризик и повећава шанса за успех операције.

Сложеност обавештајне делатности и брза промена ситуације стално утичу на постојеће празнине у бази обавештајних података. Командант не може увек да има потпуне податке, па ће се захтеви за представљањем што реалније слике о противнику стално јављати. Управо је улога обавештајне делатности да створи могућност команданту да најприближније развије и оживи слику о противнику и, на тај начин, рационално искаже своје захтеве за критичним информацијама. Обавештајна делатност не може потпуно да обезбеди тачне и сигурне информације и податке о противнику, али мора обезбедити такве да на основу њих командант може да има више варијанти ангажовања и одлучивати која је међу њима са најмање ризика, са највећим шансама за успех у операцији.

Одговорности команданта за одређивање циљева, управљање операцијама и оцењивање ефеката тих операција директно подржава ЈС-2, што подржава извршавање плана са потребним обавештајним подацима да би се одржала операција, постигли циљеви ангажованих снага, обезбедила подршка потчињеним командама и непрекидни напори подршке заштите снага.

У процесу идентификовања и номиновања циљева операције ЈС-2 би требало да разуме одговорности команде; задатак и намеру команданта; расположива средства, укључујући интервидовске снаге; противничке снаге; време (метео услови), и карактеристике зоне операције. Обавештајна делатност требало би да команданту обезбеди схватање вероватних намера противника, циљева, јачине, слабости, вероватних токова акција (COAs), најопаснијег тока акције (COA), вредности и критичних рањивости. Препоручује циљеве засноване на могућностима противника, рањивостима, центрима гравитације (COGs) и вероватним токовима акција (COAs). Једном када командант одреди циљеве, ЈС-2 мора непрекидно да их прегледа с обзиром на противника и променљиву ситуацију да би видео да они остају битни за намеру команданта.

Обавештајна делатност требало би да буде обезбеђена на свим нивоима командовања, због планирања, управљања и извођења операција једном када је командант ЗОК-а одредио циљеве, природу и обим војних операција. Ова обавештајна делатност је критична за команданте и штабове у идентификовању и селектовању специфичних циљева и објеката дејства, и у одређивању средстава и тактике који ће се применити у реализацији свеукупне замисли команданта ЗОК-а. Тада ЈС-2 подржава извршавање плана са потребним оперативним обавештајним подацима да би се одржале операције, постигли циљеви здружених снага и подржала заштита снага. Да би се

одржала иницијатива, командант ЗОК-а тражиће да се уђе унутар циклуса одлучивања противника; то јест, командант ће тражити да развије процедуре и организацију ради добијања нових и прецизних обавештајних података и реагује брже на нову ситуацију него противник. ЈС-2 мора да помаже у идентификовању циклуса одлучивања противника и идентификовању недостатака који могу да се експлоатишу.

С обзиром на то да је ЈС-2 део обавештајно-безбедносног система ВС, и да је обавештајна организација одређеног (стратегијско-оперативног) нивоа, она својим ресурсима и функционалним надлежностима води обавештајну делатност, извршавајући обавештајне задатке самостално и уз помоћ обавештајних организација система вишег нивоа (ВОА и Ј-2 ГШ ВС), при чему се руководи фундаменталним обавештајним наменама да би: подржали команданта; идентификовали, дефинисали и номиновали циљеве; планирали и извршили операције у подршци циљева и објеката команданта здружених снага; обезбедили операције – избегли обману и изненађење; обезбедили операције преко војне обмане и оценили ефекте операција и модификовали примену оперативних снага или окончали операције.

Подршка команданта. ЈС-2 директно подржава одговорности команданта за одређивање циљева, управљање операцијама и оцењивање ефеката тих операција. Такође, подржава извршавање плана са потребним обавештајним подацима да би се одржала операција, постигли циљеви здружених снага, обезбедила подршка потчињеним командама и непрекидни напори подршке заштите снага. Поред тога, анализира потенцијалну ситуацију претње и обезбеђује процене да би се подржало сопствено стање.

Идентификација, дефинисање и номинација циљева. Циљ је први принцип рата који ће подржати обавештајна делатност. Сви други аспекти војних операција зависне и од одређивања јасно дефинисаних, одлучних и достижних циљева. У процесу идентификовања и номиновања војних циљева, ЈС-2 би требало да разуме одговорности команде; мисију и намеру команданта; расположива средства, укључујући властите снаге; противничке снаге; време (метео услови), и карактеристике зоне операције. Обавештајна делатност требало би да обезбеди команданта са разумевањем противника у смислу његових вероватних намера, циљева, јачине, слабости, вероватних курсева акција (COAs), најопаснијег курса акције (COA), вредности и критичних недостатака. ЈС-2 препоручује циљеве засноване на могућностима противника, недостацима, центрима гравитације (COGs) и вероватним курсевима акција (COAs). Једном када командант одреди циљеве, ЈС-2 мора непрекидно да их прегледа с обзиром на противника и променљиву ситуацију, како би се уверио да они остају битни за намеру команданта.

Планирање и извршавање операција. Обавештајна делатност требало би да буде обезбеђена на свим нивоима командовања због планирања, управљања и извођења операција. Критична је за команданте и штабове у идентификовању и селектовању специфичних циљева и објеката дејства, и у одређивању средстава и тактике који ће се употребити у постизању свеукупне замисли команданта. Тада ЈС-2 подржава извршавање плана са потребним оперативним обавештајним подацима, како би се одржале операције, постигли циљеви здружених снага и подржала заштита снага. Да би се одржала иницијатива командант ће тражити да се уђе унутар циклуса одлучивања противника; то јест, да се развију процедуре и организација ради добијања нових и прецизних обавештајних података и да се на нову ситуацију реагује брже од противника. ЈС-2 мора да помаже у идентификовању циклуса одлучивања противника и идентификовања недостатака који могу да се експлоатишу.

Безбедност операција – избегавање обмане и изненађења. Начин на који ће ЈС-2 и подржавајуће организације приступити прикупљању, анализи и ширењу, у великој мери ће одредити недостатке сопствених снага у напорима да обману противника. Упркос очигледној тежини доказа и предиспозицији доношења одлуке, обавештајни аналитичари требало би да остану осетљиви на могућност да су обманути, па би требало да разматрају било коју хипотезу коју је противник способан да подржи.

Безбедност операција преко војне обмане. Нападање мисли противника – да би се обмануо, преварио или створила неизвесност – помаже да се постигну принципи рата, безбедност и изненађење. Обавештајна служба обезбеђује две критичне компоненте које су основа за ефикасне сопствене акције и ефикасне психолошке операције у подршци обмана које појачавају безбедност и изненађење операција. Прва компонента је анализа осетљивости противника на обману и изненађење, а друга – повратна веза на операције од акција противника и одређење ако оне реагују на обману. Процес идентификовања циљева обмане, како би се употпунили оперативни циљеви, требало би да буде један интерактиван процес, са командантом у централној улози, који увезује напоре операција, обавештајних и контраобавештајних ресурса. У овом процесу ЈС-2 би требало да помогне команданту и штабу да стекну увид у могућност противника да обради, филтрира и оцени обавештајне податке о нашој ситуацији.

Оцењивање ефеката операција. Обавештајна делатност требало би да помаже команданту у одређивању постизања циљева, како би могао да одреди да ли би здружене операције требало да се модификују или закључе. Обавештајна делатност оцењује војне операције проценом њиховог ефекта на противничку ситуацију с обзиром на намеру и циљеве команданта.

Рационалним, планским и непрекидним радом Одељења ЈС-2 обезбеђује се функција тренутног обавештајног обезбеђења, која своје податке и информације црпи из актуелних материјала о тренутним догађајима – који се мењају, или ће се мењати у кратком временском року. С тим у вези ЈС-2 реализује одређене задатке. То су:

– правовремено достављање обавештајних информација команданту и другим корисницима (све информације после анализе, у што краћем року, доставља команданту, штабу и другим корисницима којима су неопходни);

– прикупљање, обрада, израда и достављање информација (прикупља податке од свих расположивих извора, обрађује их, израђује обавештајне информације и доставља корисницима);

– вођење и координисање обавештајне припреме бојишта (IPB) (дефинисање критичних тачака одлуке на бојишту, тако да извиђачки и обавештајни органи могу бити употребљени на најбољи начин);

– координисање са ЈС-3, при обради (у обавештајне сврхе) материјала добијених од ратних заробљеника и пребега (информације и материјале добијене од ратних заробљеника, пребега и цивила уграђује у своју базу података);

– координисање копненог и ваздушног извиђања и осматрачких операција других прикупљачких органа (врши координацију прикупљања података између различитих јединица и средстава за прикупљање података);

– пријем извештаја од органа који извиђа противника (прима извештаје од извиђачких органа, у разговору са припадницима јединице може доћи до квалитетнијих података од оних који су послати преко средстава везе);

– анализирање, у координацији са ЈС-3 (координатор инжењерије – ENCOORDI), способности противника да искористи простор ради запречавања (координатор инжењерије је стручно лице у штабу, који најбоље може проценити рејоне и правце које ће противник вероватно запречити и за које време);

– координисање активности техничког прикупљања обавештајних података и достављање информација (координира активности свих ималаца техничких средстава за прикупљање података и прецизира начин достављања информација штабу);

– дефинисање циљева и објеката извиђања и осматрања, као и израђивање плана извиђања и осматрања, у сарадњи са ЈС-3;

– координисање, са ЈС-3, и анализа способности противника, као и вероватноће да употреби нуклеарна, биолошка и хемијска средства (анализира се да ли противник поседује НХБ средства и системе за њихову употребу, која су то средства и могућност примене);

– разматрање, са ЈС-1, утицаја противника на планове евакуације и хоспитализације (како противник може утицати на евакуацију и санитетско збрињавање повређених и оболелих).

– разматрање са ЈС-4 могућег утицаја противника на логистичку подршку (на који начин и којим средствима противник може ометати логистичку подршку сопствене јединице и мере како би се уочени проблеми превазишли);

– разматрање, са ЈС-9, могућег утицаја противника на цивилно-војне операције (како противник може утицати на односе сопствених снага са цивилима, коме је цивилно становништво наклоњено, да ли и колику подршку цивилно становништво може пружити противнику или сопственим снагама);

– пружање помоћи ЈС-3 (официру за обмањивање) у припремању планова обмањивања, предлагањем циљева и објеката, заснованим на процењеним противничким способностима прикупљања података и отпорности на обмане (помаже официру за обмањивање да планира изразу лажних циљева и поступака, како би се противничке извиђачке јединице довеле у заблуду о локацији циљева и поступака властитих јединица);

– пружање помоћи ЈС-3 у информативним операцијама ради дејства против противничког система С² (помоћ оперативном органу да планира електронска дејства ради ометања противничког руковођења и командовања, а на основу прикупљених података о систему веза противника, локација командних места и друго);

– планирање и руковођење операцијама прикупљања обавештајних података у сарадњи са ЈС-3 и планерима ватрене подршке (планирање ангажовања извиђачких јединица и ватрене подршке);

– бележење, оцењивање и анализирање прикупљених информација ради израде свеобухватних обавештајних информација које одговарају командантовим захтевима за приоритетне обавештајне информације, укључујући процену штете у дејствима (израда обавештајних информација на основу командантових захтева за информације и процене властитих губитака);

– одржавање текуће ситуације у погледу противника и бојишта и побољшање обавештајне припреме и процена (праћење стања на бојишту и активности противника, прикупљање нових обавештајних података и дорада израђених процена);

– одрађивање захтева за набавку карата и руковање набавком и дистрибуцијом мапа и приказа терена у сарадњи са ЈС-3 (ENCOORD), који је одговоран за карте и приказе терена (захтеви за набавку и дистрибуцију карата и других приказа терена, као што су: електронске карте, специјалне карте, рељефи и друго);

– координисање штабне одговорности за специјалистичког штабног официра и штабног метеоролога (SWO).

Војнообавештајна обука обухвата припрему обавештајног органа и друге организацијске јединице и потчињене саставе ЗОК-а за учешће у реализацији задатака обавештајног обезбеђења у раду команде, у складу са њиховим делокругом рада и сфером интересовања и садржи:

- припрему и израду плана обуке за обавештајно обезбеђење команде и интегрисање обавештајне обуке и обавештајне припреме у друге планове обуке;
- реализацију обуке по садржајима обавештајног обезбеђења;
- штабни надзор обавештајне подршке и програма обавештајне обуке команде.

Стварање ефикасног и успешног тима начелника и обавештајног органа у ЗОК-у захтева тимску обуку која се фокусира на критичне задатке. Прилике за обуку са осталим органима ЗОК-а, у складу са програмом обуке, нису довољно честе да би се одржао ниво обучености. Зато начелник има одговорност да обучава обавештајни орган и потчињене обавештајне органе да раде као слојан тим. Начелник мора непрестано да одређује потребе за обуком обавештајног органа, планира и извршава програм обуке и процењује резултате.

Начелник и обавештајни орган морају да буду слојан тим. Обавештајни орган мора добро да познаје доктрину и схвата начелника и команданта ЗОК-а како би израђивао свеобухватне и синхронизоване планове у складу са командантовим упутствима. Изазови борбеног командовања захтевају прецизну обуку, како ЗОК-а као целине, тако и обавештајног органа као њеног дела у доношењу одлуке (и потпуни и скраћени процес одлучивања), поступку процене, управљању информацијама и припреми додатака за наређења. Промене у саставу обавештајног органа захтевају програм обуке који ће: брзо оријентисати новопостављене официре и подофицире у органу; брзо проценити штабне технике и тактичке уиграности; предложити борбено оријентисане појединце и колективну обуку команде; обезбедити стабилност вештина код референата, начелника и органа као тима, и развити вештине у пуном и скраћеном процесу одлучивања.

Начелник обавештајног органа структурира обуку органа у складу са обуком ЗОК-а у процесу одлучивања, упознајући орган са ситуацијом у којој ЗОК мора да ради по потпуној процедури за доношење одлуке или по скраћеном поступку.

Обавештајни орган ЗОК-а може да користи програм обуке за обучавање органа индивидуално и тимски, заснивајући обуку на хипотетичким ситуацијама или на стварним ратним плановима. Начелник органа ЈС-2 не сме да претпостави да ће се обука сама по себи изводити у току планирања и извођења активности које нису борбено оријентисане. Начелник треба да ослободи обавештајни орган од административних послова који ометају обуку. Обука помаже начелнику и обавештај-

ном органу да: правилно мисле; процењују каква је додатна обука потребна; схвате како командант размишља и води операцију и која је улога обавештајног органа у томе; побољшају унутрашње јединство и повезаност и ојачају морал, увереност и поверење; одреде како да најбоље модификују свој рад у процесу одлучивања у условима ограниченог времена и схвате улогу сваког члана у скраћеном поступку.

Ако је обавештајни орган релативно неискусан у процесу одлучивања, обука треба да започне предавањима о процесу одлучивања. Она треба да буду усмерена на то да се обезбеди да све људство које учествује у процесу планирања формално схвати процес. Оваква обука треба да обухвати део обавештајних органа за које се очекује да учествују у процесу. Обука ће омогућити начелнику обавештајног органа ЗОК-а да коначно уигра и уобличи рад органа, у процесу планирања и на нижим нивоима планирања. За време ове обуке обавештајни орган треба да одреди специфичне улоге и одговорности сваког ангажованог појединца. Учесталост ове обуке зависиће од кадровских промена.

После почетне обуке начелник треба да увежбава обавештајни орган, користећи процедуру доношења одлуке за делокруг рада и ЗОК и свог органа. Обавештајни орган прво мора да буде способен да учествује у стандардној процедури одлучивања пре него пређе на скраћени поступак. Добра техника за ову обуку јесте метод инструкција мале групе. Овај задатак не треба да преузме само начелник обавештајног органа, већ треба да обезбеди да се орган обучава у саставу ЗОК-а као целине. Обука мора да укључује и подофицире у органу (ако их има). Њихова квалитетна и правилна обученост ствара велику предност у процесу планирања и официрима у органу знатно штеди време.

Степен ангажовања, ефективност и ефикасност обавештајног органа у планирању операција ЗОК-а

Ефективност¹² обавештајног обезбеђења у процесу планирања операције представља стварну количину обавештајног рада која је остварена у обавештајном процесу. Ефикасност¹³ обавештајног обезбеђења у одлучивању може се исказати као степен успешности обавештајног обезбеђења у процесу оперативног планирања. Укупно ангажовање обавештајног органа у ЗОК-у је од прворазредног значаја за процес рада ЗОК-а на планирању операције. Наиме, сви обавештајни напори усмеравају се ка обезбеђењу података команданту ЗОК-а ра-

¹² Ефективан (лат. *effectivus*) стваран, истински, који је одиста извршен или постоји; М. Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980, стр. 306.

¹³ Ефикасност (лат. *eficacitas*) дејственост, делатност, радиност, успешност; М. Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980, стр. 306.

ди доношења исправне и целисходне одлуке за ангажовање сопствених снага у операцији. Обавештајни орган своју активност усмерава ка изворима података, систематизује податке, тражи недостатке у складу са предстојећим задатком и на тој платформи планира који обим и врсту података треба додатно обезбедити за процес доношења одлуке. Обавештајни процес тече непрекидно. У процесу планирања оно се појављује као сервис који за потребе планирања обезбеђује потребну количину и квалитет обавештајних података. Наравно, не као пуку количину података који нису у међусобној унутрашњој и спољној корелацији, него уређен скуп података о противнику, времену и борбеном простору на основу којих се може обезбедити развијање потпуне слике и визуелизација борбеног простора, са свим својим ресурсима и карактеристикама.

Допринос обавештајног органа у процесу оперативног планирања

Структура команде, њена организација и процедуре дефинисане су ради ефикасне и правовремене обраде великог броја информација за потребе команданта. Командант ЗОК-а има пун ослонац на функционалне органе који својим проценама противника, сопствених снага, времена и борбеног простора предлажу употребу сопствених снага у операцији. На основу тих процена и предлога органа ЗОК-а из својих надлежности командант тежи да донесе правовремену и оптималну одлуку и створи оперативну предност у односу на противника и тиме материјализује целокупне напоре органа команде појединачно и као целине. Када командант донесе одлуку наређењем се преноси на потчињене команде (Command) у операцији, чиме се сви капацитети команде усмеравају ка остварењу командантове замисли или наметању његове воље противнику.

Командант, уз помоћ функционалних органа, користи функцију контроле (Control), како би обезбедио да потчињене команде и подржавајуће снаге у операцији ефикасно изврше постављене задатке. Контрола се заснива на информацијама о ситуацији, као што су задатак, противник, простор, снаге и расположиво време, из свих расположивих извора. Овако структуриране информације командант користи ради оптималног усклађивања ресурса, концепта и циља плана за успех у операцији.

Обавештајни орган у ЗОК-у има једну од одлучујућих улога у процесу оперативног планирања. Наиме, не без разлога, допринос се огледа у обезбеђењу обавештајне подршке команданту ЗОК-а ради одлучивања. Полазећи од тога да је обавештајно обезбеђење део командно-штабне функције, као непрекидног процеса, и део функције информационог система који подржава процес одлучивања у раду

свих команди и јединица ВС, садржај рада обавештајног органа ЗОК-а зависи од услова рада и расположивог времена, односно метода рада на припреми и организацији операција различитог значаја и нивоа.

Обавештајни орган у ЗОК-у одговоран је за кључне функције обавештајног обезбеђења, а у процесу оперативног планирања посебно се издвајају: реализација здружене обавештајне припреме бојишта; управљање прикупљањем података; учешће у одређивању објеката (циљева) дејства (*Targeting*); заштита сопствених снага (надзор програма безбедности команди и људства, процена утицаја психолошких операција противника на безбедност сопствених снага ради подршке оперативном органу, координација провере безбедности за сопствене снаге), и обавештајна обука (што обухвата: припрему плана обавештајне обуке ЗОК-а и интегрисање обавештајне, контраобавештајне обуке, оперативне безбедности; противника – организација, опрема и операције; обавештајне припреме у оквиру других планова обуке и вршење штабног надзора програма обавештајне обуке ЗОК-а).

Сазнања која се односе на противника и која су неопходна за квалитетно одлучивање никада нису довољна. Обавештајни орган ЗОК-а, спроводећи обавештајну припрему бојишта, има централно место за покретање свих обавештајних захтева у процесу планирања и њоме обезбеђује обавештајне продукте који чине одговор на обавештајне захтеве у планирању операција, а такође се стварају услови за успешно управљање прикупљањем података и избор идентификованих високоисплативих објеката дејства.

Током процеса оперативног планирања командант ЗОК-а идентификоваће нове обавештајне захтеве. Обавештајни орган, кроз обавештајну припрему бојишта, као својим основним алатом, идентификоване обавештајне захтеве операционализује и приступа класификацији захтева одређивањем приоритета у прикупљању и плански започиње процес прикупљања обавештајних података. Тај процес се одвија у складу са захтевима и свих других органа ЗОК-а у процесу планирања односно у складу са захтевима ЗОК-а који се изводе и који су у функцији процеса планирања операције. Прикупљачки органи, Ј-2 ГШВС и ВОА/МО, стављањем на располагање, а на основу исказаних потреба обавештајног органа ЗОК, потврдиће и употпунити празнине у бази података и обезбедити наставак процеса оперативног планирања. Овде се исказује узајамни однос здружене обавештајне припреме бојишта и фаза обавештајног циклуса који се непрекидно одвија са циљем функционисања обавештајног обезбеђења као дела система безбедности земље. Обавештајним циклусом обезбеђују се неопходни подаци за све врсте планирања операција из надлежности ЗОК-а, а и других нижих нивоа одлучивања који су у ситуацији да паралелно са ЗОК-ом или самостално спроводе процес оперативног планирања.

Да би допринос обавештајног органа био оптималан у планирању и управљању обавештајним радом неопходно је придржавати се основних принципа обавештајног обезбеђења. То су:

– централизовано управљање – подразумева активности које ће искључити и спречити непотребно дуплирање послова, обезбедити изражавање тежишта обавештајне подршке и ефикасно и економично коришћење свих извора информација;

– правременост – подразумева да је обавештајно обезбеђење бескорисно уколико његови продукти касно стигну до корисника. Систем прикупљања података мора бити флексибилан и прилагодљив оперативној ситуацији;

– систематска експлоатација – извори и агенције морају бити систематски експлоатисани давањем методских – поступних задатака који су базирани на познавању њихових могућности и ограничења;

– објективност – подразумева да свака појава која изазива промену информације ради њеног обликовања или усмерење на њен жељени изглед мора бити одбачена;

– доступност – релевантне информације обавештајне природе морају бити брзо и потпуно доступне обавештајном органу и другим корисницима. Пре тога морају бити обрађене и упоређене са претходно прикупљеним подацима. Обавештајно обезбеђење неће имати вредност ако су његови продукти необрађени и недоступни корисницима без обзира на њихову количину;

– одговорност – обавештајни орган мора бити одговоран непрекидно за све обавештајне захтеве команданта;

– заштита извора – подразумева да сви извори информација морају бити адекватно заштићени;

– систематска доградња – подразумева да систем обавештајног обезбеђења мора бити стално дограђиван, а у потребним сегментима и ревидиран и то у складу са процесом пристизања великог броја информација и њихове компарације са познатим подацима.

Закључак

Ефикасност војних снага наше земље у миру, кризној ситуацији или оружаном конфликту зависи од способности координације здружених операција. Јачина здружених снага произилази из синхронизовања њихових оперативних функција. Здружене снаге, које се користе на целокупном бојишту, омогућавају команданту бројне оперативне и тактичке опције, што противнику потенцијално намеће бројне и комплексне проблеме. Како остварити предност над противником и бити стално у предности над њим у највећој мери зависи од тога колико га познајемо. Највећу помоћ команданту при спознаји противника и његових могућности обезбеђује обавештајни орган, пре-

зентовањем резултата своје функционалне делатности. Ту слику употпуњују и остали органи својим резултатима познавања противника из домена својих функционалних надлежности.

У процесу оперативног планирања обавештајни орган остварује своју улогу као кључну од самог почетка. Наиме, праћење стања код потенцијалног противника је непрекидан процес. Од његове савремености и квалитета података којима обавештајни орган располаже зависи читав низ функција ЗОК-а, међу којима првенствено оперативна. Командант ЗОК-а је одговоран за потпуно познавање противника, временских прилика, борбеног простора и других фактора у операцији, али није у стању да то самостално постигне. Функција обавештајног органа јесте да стави на располагање команданту и свим другим органима ЗОК-а неопходне податке о свим факторима у операцији и створи услове да се мисли и делује брже од противника.

Почетак оперативног планирања захтева велику количину релевантних података о противнику, простору операције и времену, што чини основу за његову реализацију. Ситуација се стално мења, па и у самом процесу планирања. То од обавештајног органа захтева непрекидно праћење ситуације и упорност да се иде у корак са променама, да се на време уоче и пронађу празнине и недостаци у бази података и да се брзо реагује ради прикупљања података за попуну уочених празнина. Обавештајни орган, с тим у вези, има и велику одговорност да одговори изазовима које носи оперативна ситуација и да што пре открије намере и циљеве противника, како би командант ЗОК-а могао да га предупреди својим акцијама и стигне до свог циља пре него што противник адекватно реагује, чиме његову реакцију чини безначајном и узалудном.

У процесу оперативног планирања обавезно је презентовање свих нових обавештајних података о противнику и борбеном простору, ради упознавања ЗОК-а са новонасталом ситуацијом, што ће ЗОК иницирати да све своје размишљање у планирању усмери ка решавању насталих промена и даље, следећи основну идеју и замисао команданта ка жељеном стању у операцији. Обавештајни орган има кључну улогу у фази иницирања, јер релевантни иницијални подаци значајно покрећу процес у жељеном правцу. Брзо уочавање празнина у бази података и дефинисање командантових захтева за критичним информацијама активирају процес управљања подацима. Обавештајни орган предузима тражење података или наређује планско прикупљање сопственим прикупљачким органима, ради задовољења потреба за информацијама и наставак процеса планирања. Практично, у свим фазама оперативног планирања од кључне важности је улога обавештајног органа, али не самостално већ синергетским дејством са осталим органима, посебно оперативним и за цивилно-војне односе, са којима има највећи број додирних тачака у извршавању својих функција.

Дакле, од успешности рада обавештајног органа и квалитета његових процена зависи у ком правцу ће се усмерити укупни напори ЗОК-а у планирању операције и да ли ће се доћи до оптималног курса акције и пораза противника. Сваки неуспех и неправилна и закаснела процена обавештајног органа неминовно води ЗОК у погрешном смеру и концентрише напоре у погрешном правцу. Тада су последице по сопствене снаге несагледиве, ризици извесни, а могућност за исправку и преусмеравање потенцијала ка победи противника веома мала. Познати противника значи – знати како он размишља, како делује и који су му приоритети. Успешно и правовремено презентовање ових података омогућује команданту да га предухитри у идеји и победи у акцији, чиме је и функција обавештајног органа остварена.